

Nederland Ondernemend Innovatieland
Factsheet, juni 2009

Maatschappelijke Innovatie Agenda Onderwijs

Maatschappelijke Innovatie Agenda Onderwijs

Hoe moet het onderwijs omgaan met de uitstroom van docenten als gevolg van de vergrijzing? Hoe kan aan de vraag naar een hoger opgeleide beroepsbevolking met meer vakbekwame, ondernemende en leergierige werknemers worden voldaan? Hoe kan het onderwijs een goede invulling geven aan de maatschappelijke functie van scholen? En hoe kunnen de kennis, professionaliteit en creativiteit van docenten beter worden benut om de kwaliteit van onderwijsprocessen te optimaliseren?

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) pakt bovenstaande uitdagingen aan met de Maatschappelijke Innovatie Agenda Onderwijs (MIA O). De MIA O bevat de integrale visie van OCW op onderwijsinnovatiebeleid. Centraal staat het versterken van de innovatiekracht van het onderwijsveld zelf en het creëren van de juiste randvoorwaarden (zoals het beschikken over voldoende docenten) door OCW. Hoe beter scholen zelf in staat zijn om te reageren op nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen, en hun onderwijs en manier van werken hier op kunnen aanpassen, hoe minder specifiek beleid vanuit de overheid er uiteindelijk nodig is.

Het innovatiebeleid van OCW moet er nu en in de toekomst op gericht zijn de factoren die de innovatiekracht van scholen belemmeren aan te pakken. Het onderwijsinnovatiebeleid is daarom tweeledig: (1) beleid gericht op het op een innovatieve manier oppakken van uitdagingen voor het onderwijsveld en (2) beleid gericht op het versterken van de innovatiekracht van scholen zelf. Om de uitdagingen voor en vanuit het onderwijsveld aan te gaan en de innovatiekracht van het onderwijsveld te versterken, kent de MIA O zes programmalijnen die het bestaande onderwijsinnovatiebeleid aanvullen en versterken.

1. Ondervangen van het lerarentekort

Een relatief nieuwe uitdaging voor het onderwijs is het naderende lerarentekort. De eerste programmalijn van de MIA O maakt het mogelijk dat scholen de kansen kunnen en zullen benutten die innovaties bieden om het lerarentekort te ondervangen.

Het eerste project uit deze programmalijn is de Innovatie-Impuls. Doel van de Innovatie-Impuls is het behouden van de kwaliteit van het onderwijs, terwijl er in de toekomst minder (gekwalficeerde) docenten beschikbaar zullen zijn. In het schooljaar 2010/2011 starten experimenten op scholen in het primair en voortgezet onderwijs om te onderzoeken welke innovaties effect hebben op de arbeidsproductiviteit. Belangrijke aspecten van dit project zijn ondersteuning van de professionaliteit van het veld en vergroting van het urgentiegevoel voor het tijdig implementeren van innovatieve oplossingen in scholen voor het toekomstige tekort aan leraren. Er wordt ingezet op het verzamelen en toegankelijk maken van kennis over wat werkt en wat niet, en waarom. De Innovatie-Impuls ondersteunt scholen in het PO en VO zowel financieel als inhoudelijk bij een innovatietraject. De definitieve vormgeving van de regeling zal nog dit jaar plaatsvinden, waarbij samen met de scholen invulling wordt gegeven aan de gewenste vorm van ondersteuning bij het doorvoeren van de benodigde organisatieveranderingen en investeringen in innovatie.

Doel van het tweede project, De Netwerkschool, is het verhogen van het maatschappelijk rendement van de onderwijsseuro door innovatieve oplossingen aan te dragen voor de uitval van studenten en het lerarentekort. Het Experiment 'De Netwerkschool' wil op wetenschappelijk verantwoorde wijze testen of de doelstellingen van De Netwerkschool in de praktijk te realiseren zijn. Tijdens het experiment zal kennis worden opgedaan over slimmer werken en de inzet van ICT om de arbeidsproductiviteit in het onderwijs te

verhogen. De Netwerkschool is er voor de BVE-sector (ROC's) en brengt verschillende onderwijsinnovaties (ICT-inzet, flexibele organisatie, functiedifferentiatie, hechte samenwerking met het bedrijfsleven) samen in één integraal model. Voor dit project is financiering uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) aangevraagd. Besluitvorming hierover vindt na de zomer plaats. Indien er middelen beschikbaar komen voor het experiment kunnen begin 2011 maximaal vijf daartoe geselecteerde mbo-scholen in een experimentele opzet starten met opleidingen die vormgegeven zijn volgens het Netwerkschoolmodel.

Het derde onderdeel van deze programmalijn is het Netwerk Onderwijsinnovatie dat op verzoek van de minister en de staatssecretarissen van het ministerie van OCW is opgericht. Het doel van het Netwerk Onderwijsinnovatie is de urgentie van het naderende lerarentekort bij scholen onder de aandacht te brengen en hen te inspireren de kansen te pakken die innovaties kunnen bieden.

2. Wikiwijs

De kern van Wikiwijs is dat docenten open digitaal leer materiaal ontwikkelen, bewerken, verbeteren en actualiseren, en daarmee kwalitatief hoogwaardig lesmateriaal tot stand brengen. Wikiwijs brengt alle docenten samen die nu – vaak nog alleen voor hun eigen lessen – materiaal verrijken en verbeteren. Wikiwijs maakt het mogelijk die energie en creativiteit te bundelen, zodat gezamenlijk de kwaliteit van het lesmateriaal wordt verbeterd en ontsloten voor het hele onderwijs. Wikiwijs geeft leraren nieuwe mogelijkheden om meer met de inhoud van hun onderwijs bezig te zijn en zich daarin verder te professionaliseren.

Volgens planning wordt Wikiwijs dit jaar nog in een testfase gelanceerd. Bij het begin van het schooljaar 2010/2011 wordt doorgeschakeld van de testfase naar de operationele fase.

3. Menselijk kapitaal voor maatschappelijke sectoren

Om welvaart en welzijn op peil te houden en internationale concurrentie aan te kunnen, heeft de Nederlandse kenniseconomie behoefte aan voldoende, goed opgeleide werknemers. Van personeel wordt, mede door de doelen van de Maatschappelijke Innovatie Agenda's (MIA's) voor deze sectoren, steeds meer verwacht op het gebied van kennis en innovatie. Met name de behoefte aan hoger opgeleiden groeit hierdoor.

OCW is betrokken bij de totstandkoming van de onderwijscomponenten van de andere MIA's. Bedrijven en kennisinstellingen uit verschillende maatschappelijke sectoren worden gesteund in het kunnen beschikken over voldoende, goed opgeleide werknemers. Deze programmalijn is aanvullend op de bestaande activiteiten van OCW om de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt continu te optimaliseren. Analyses van het menselijk kapitaal van maatschappelijke sectoren worden in het najaar van 2009 afgerond. Aan het eind van het jaar zijn dan agenda's opgesteld met te nemen maatregelen.

4. Experimenteerruimte

Een van de belemmerende factoren voor een krachtig innovatievermogen van het onderwijsveld is te weinig kennis over de mogelijkheden. Niet alleen te weinig kennis over wat wel en wat niet werkt, maar ook over wat binnen de bestaande regelgeving wel en niet kan. Dit versterkt de neiging tot risicomijdend gedrag en het dempt het enthousiasme om op onderzoek te gaan uit angst buiten de kaders te treden. Daarom wordt als pilot een meldpunt geopend waar scholen belemmeringen kunnen aangeven waar ze tegenaan lopen tijdens een innovatietraject. Met de pilot kan worden geïnventariseerd welk type belemmeringen scholen zien, en of er sprake is van een gebrek aan extra ruimte of een gebrek aan informatie over wat mogelijk is binnen de gestelde kaders.

5. Strategisch informatiebeleid

Voor het versterken van de innovatiekracht van het veld is transparantie nodig over de kwaliteit van scholen. Transparantie biedt de mogelijkheid om te zien bij welke scholen het erg goed gaat, zodat andere scholen daar informatie kunnen inwinnen om zelf verbeterprocessen te starten. Ook kan door transparantie duidelijk worden dat een innovatieve houding loont, wat een stimulerend effect kan hebben. OCW zet daarom in op het openbaar maken van haar (cijfermatige) informatie. Vervolgstappen zijn het verzamelen en vastleggen van nieuwe gegevens en de ontsluiting hiervan tot voor iedereen vindbare en toegankelijke informatie.

6. Stelselanalyse

De grote uitdaging voor het onderwijsveld is om niet alleen voor de nabije toekomst in te spelen op trends en ontwikkelingen en de uitdagingen aan te gaan, maar vooral ook om het stelsel adaptief, veerkrachtig en responsief te laten zijn. Het Netwerk Onderwijsinnovatie zal een analyse uitvoeren naar de vraag wat de overheid en de sociale partners in het onderwijs kunnen doen om innovatie te bevorderen, en welke ondersteuningsstructuur daarbij optimaal is. Het doel van deze analyse is het opstellen van een advies aan de bewindslieden van OCW met daarin voorstellen hoe meer prikkels, mogelijkheden en ruimte gegeven kunnen worden aan onderwijsinstellingen om zelf tot innovatie te komen. Het advies van het Netwerk verschijnt medio 2010, vervolgens zal het kabinet hierop reageren.

Nederland Ondernemend Innovatieland

De Maatschappelijke Innovatie Agenda Onderwijs is onderdeel van het kabinetsproject Nederland Ondernemend Innovatieland (NOI). NOI verbindt het oplossen van maatschappelijke vraagstukken met het versterken van economische concurrentiekracht. Met NOI bevordert het kabinet een betere benutting van kennis en vernieuwend ondernemerschap in uiteenlopende maatschappelijke sectoren. Dit vraagt om een rijksbrede aanpak. En daarvoor is de interdepartementale directie Kennis en Innovatie in het leven geroepen, waaraan de ministeries van BZK, Defensie, EZ, Justitie, LNV, OCW, SZW, VROM, VWS en VenW deelnemen.

Meer informatie

Op de website www.nederlandondernemendinnovatieland.nl kunt u terecht voor meer informatie over Nederland Ondernemend Innovatieland en de Maatschappelijke Innovatie Agenda's. Of u kunt bellen met 070 379 74 43